

V. ТЕОРІЯ ГЕОГРАФІЇ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ

УДК 378.046-021.64:911]:[911:004.451]

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.6477173>

Король О.М.

ГЕОГРАФІЯ В МАЙБУТНЬОМУ: СУТНІСТЬ КОРОТКОСТРОКОВОЇ І ДОВГОСТРОКОВОЇ ПЕРСПЕКТИВИ

В статті здійснений огляд географічних напрямів – майбутніх професій для студентів географічних спеціальностей. Актуальним є звільнення від низки стереотипів щодо професій майбутніх фахівців в галузі географії, які демонструють однобічне розуміння суспільством географії як науки та напрямів її застосування. На сьогоднішній день географія виходить на новий рубіж завдяки появі нових тенденцій, які дозволяють говорити про перспективи географії майбутнього і про майбутнє в географії випускників географічних спеціальностей. У статті демонструється спроба дати відповідь на питання де і ким можуть працювати випускники географічних спеціальностей, а також розглядається спектр професій пов'язаних із вивченням географії. Представлені актуальні тренди, що допоможуть в близькому майбутньому змінити ставлення суспільства до географії, відійти від стереотипів і підняти географів на новий перспективний рівень затребуваності у суспільстві.

Ключові слова: географічні напрями, майбутня професія, студенти географічних спеціальностей.

Постановка проблеми. Студент-географ – це майбутній фахівець у галузі географії. Нажаль, у суспільстві склалися певні стереотипи, які пов'язані з географією та її фахівцями. Вони зазвичай демонструють однобічне розуміння суспільством географії як науки та напрямів її застосування. На сьогоднішній день ця наука виходить на новий рубіж завдяки сфері її застосування, бо з'являються нові тенденції, які дозволяють говорити про перспективи географії майбутнього і майбутнього в географії.

Метою статті є демонстрація напрямів географії майбутнього і визначення майбутнього в професії для студентів географічних спеціальностей.

Стаття торкається питань, пов'язаних із визначенням географічних напрямів, а саме професій, які можуть бути затребувані в суспільстві та серед майбутніх випускників географічних спеціальностей у короткостроковій і довгостроковій перспективі.

© Король О.М., 2022.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License

Article Info: Received: March 20, 2022;

Final revision: April 08, 2022; Accepted: April 15, 2022.

Спробуємо дати відповідь на питання «де і ким можуть працювати випускники географічних спеціальностей»? Розглянемо спектр професій пов'язаних із вивченням географії.

Насамперед, треба визначитися, чим же займається сучасна географія.

Починаючи свій розвиток з часів античності, географія і сьогодні як наука для багатьох вкрита покривом загадковості та непізнаності. В основному географія – це наука про простір і вона базується на традиціях хорології. В той же час географія знаходиться на стику багатьох наук – торкається їх із різних боків. Це як дзеркало, через яке географи можуть спостерігати за світом через призму своїх знань і досвіду, бачити та аналізувати його по-іншому, з різних боків. Через те, що географія є дотичною до багатьох наук, таких як: геологія, біологія, політологія, регіональна економіка, етнографія, соціологія та ін., існує певне ускладнення в правильності визначення ядра цієї науки.

Важливу роль в географії відіграють регіональні умови (унікальність місцин, властивості простору), що мають великий вплив на процеси які протікають в економіці, природі, суспільстві та ін. Іншими словами регіональний аспект може перевернути, змінити хід будь-якого процесу тієї чи іншої сфери, для якої ці умови і їх вплив від самого початку був другорядним (непрямим), як наприклад глобальне потепління для біологів. Тому ядром географії вважатимемо саме вплив чи взаємозв'язок впливів регіональних умов [1].

Майбутньому географу важко самотужки визначитися із майбутньою професією, тобто сферою застосування географічних напрямків. В першу чергу йому важко зробити акцент на конкретний напрямок, бо він пов'язує його з вивченням конкретної дисципліни і подумки кладе її в основу майбутньої професії. Однак, майбутньому професіоналу, який вийде на ринок праці через 4-6 років для того, щоб успішно знайти себе в професії, треба буде підкріпити базові географічні знання, здобуті в комплексі з практикою та додатковими знаннями інших наук, в деяких випадках навіть додатковою спеціальністю.

Пересічна суспільна думка частково пов'язує географію з сферою освіти чи туризму. Існують хибні уявлення того, що географі – це лише вчитель географії чи картограф, або й взагалі – мандрівник.

Насправді, в дуже багатьох професіях необхідні знання цієї важливої науки і в практичному розумінні не існує «чистих» географів, так як і істориків, біологів і фізиків. Є працівники цих сфер, які займаються вузькими питаннями відповідних наук. В багатьох випадках їх праця складається як з наукової роботи так і з прикладної.

На думку багатьох науковців, наприклад, [2], географія – це комплексна наука, яка вивчає природу Землі, компоненти географічної оболонки, територіальну організацію населення та його господарську діяльність.

Якщо розглядати географію, як комплекс географічних наук, то його базово можна поділити на декілька основних груп, серед яких провідне місце належить суспільній географії, фізичній географії, картографії з геоінформатикою та ін.

В рамках кожної з цих груп існує свій набір дисциплін, що формують у майбутніх професіоналів певні навички, які притаманні відповідним професіям. Представники цих напрямків насправді можуть бути різними людьми, які практично займаються різними речами, по різному думають і працюють в різних сферах, хоча часто перетинаються в проектній діяльності і спілкуються.

Спробуємо пояснити їх діяльність виходячи з назв.

Якщо взяти картографів, то вони останнім часом практично не роблять карт, точніше результатом їхньої діяльності є карта, але вона є результатом складного геоінформаційного аналізу, дизайну і науки про дані і самої картографії – науки про простір. В цій професії поєднується володіння навігаційними системами і можливість обслуговування прикладних секторів економіки: видобування корисних копалин, будівництва, проектування складних інженерних конструкцій із залученням супутникового позиціонування. Наприклад, вміння запрограмувати трактор, який знищує бур'яни тільки на окремих ділянках, на які вказало зображення супутника з іншим відтінком кольору чи індексу NDVI, чи вміння обслуговувати систему, що вмикає полив тільки там, де розслини підсихають, чи ґрунт є недостатньо вологим.

Досить молодим напрямком майбутнього географа вважається створення географічних інформаційних систем (ГІС), пов'язаних із отриманням знань на стику географії та високих технологій.

Професії фізичного географа пов'язують із вивченням природного середовища і тісно пов'язують із фізикою, хімією і біологією. Прикладом є проектування складних інженерних систем, охорона природи (території і види, що особливо охороняються, екологічні оцінки впливу на навколишнє середовище, проектування і створення територій для туризму і маршрутів серед їх об'єктів). До сфери впливу фізичного географа також відноситься процес адаптації економіки і суспільства до наслідків глобального потепління – це не тільки моніторинг і оцінка глобальних змін, але й комплексне пристосування сфер економіки до цього (запровадження сучасних двигунів, які мають зниження вихлопних газів та ін.). Також запобіганню ерозії та відверненню майже повного виснаження ґрунтів у аграрних районах сприяє професія ґрунтознавця.

Соціально-економічна географія – наука, що вивчає закони та закономірності територіальної організації суспільства. В залежності від того, який аспект вас цікавить, можна присвятити себе вивченню економічної, соціальної, культурної, історичної чи політичної географії. Представниками професій цієї групи

є: антропологи, археологи, демографи, навіть дипломати і журналісти міжнародного рівня, фахівці з логістики, менеджери у сфері туризму, гіді, соціологи, фахівці з транспортного планування, торгові аналітики, екскурсоводи та ін.

Не слід ще забувати про кліматологію і метеорологію, які займаються вивченням будови і властивостей земної атмосфери. Прикладами можуть бути професії синоптика або метеоролога.

Також з географією пов'язані такі професії, як еколог, геодезист, геолог (з широким спектром можливих спеціалізацій, як теоретичних, так і прикладних), ландшафтний дизайнер, агроном, лісник, океанограф та ін.

Тому різною мірою географія пов'язана з багатьма корисними й перспективними професіями й майбутньому фахівцю в процесі навчання залишається лише зробити свій вибір на користь одного з напрямків, а в майбутньому можливо доповнити його знаннями з іншої, дотичної сфери [4].

Не дарма в рекомендаціях ЮНЕСКО по освіті у ХХІ столітті географія названа серед чотирьох ключових загальнолюдських сфер знань поряд з філософією, історією та іноземними мовами. Кожна людина усі 24 години на добу розмовляє мовою географії [3].

Саме тому в СумДПУ імені А.С.Макаренка студентам географічних спеціальностей пропонується широкий комплекс знань, що базується на вивченні основних і вибіркових дисциплін, пов'язаних із основними напрямками, що включає взаємозв'язок не тільки з природою і суспільством, а також через залучення математичних методів, ГІС-технологій та ін. Це поєднання дозволить фахівцям-географам вдало конкурувати на ринку праці. Саме тому серед випускників географічних спеціальностей є фахівці, що займають важливі пости в органах місцевого самоврядування та регіонального управління, беруть участь у розробці проектів і програм соціально-економічного розвитку регіонів. Також серед них можна зустріти чимало політиків, бізнесменів та представників інших сфер. Це є головною перевагою географів перед іншими фахівцями, бо географи – це фахівці-універсали, які можуть бути і дослідниками, і професійними розвідниками, і миротворцями. Вони вдало можуть поводитися як з лопатою під час навчальної практики чи експедиції, так і з комп'ютером.

Серед перспектив майбутнього для студентів географічних спеціальностей на сьогоднішній день можна виділити певні тенденції. Насамперед, ключовими трендами в довгостроковій перспективі для них є:

1) відхід від користування «чистими» територіальними ресурсами і наближення до захисту і управління конкретними земними, водними і територіальними ресурсами;

2) розширення сфери послуг у бік геомаркетингу щодо планування і створення нових бізнесових локацій (магазинів, банків та ін. об'єктів інфраструктури);

3) цифровізація, що відбувається завдяки:

- появи великої кількості масивів просторових даних як результату ДЗЗ завдяки супутникам, кількість яких постійно збільшується, що в майбутньому призведе до спостереження за процесами в реальному часі, а саме спостереження за пожежами, тепловими аномаліями, кліматичними змінами, сільськогосподарською діяльністю та ін.

- геолокації (геоаналізу) і як результату – затребуваності у кастомізації інформації – процесі адаптації та налаштування відповідного продукту (товару, послуги) під окрему аудиторію, об'єднану певними особливостями. А саме, пошук пропозицій товарів і послуг (кафе, заправок, банків, таксі) відповідає геолокації клієнта, який здійснює пошук потрібної інформації.

Ці тренди є актуальними і допоможуть в близькому майбутньому змінити ставлення суспільства до географії, відійти від стереотипів і підняти географів на новий рівень затребуваності у суспільстві, завдяки перспективним напрямкам географії майбутнього.

Література

1. Географічна наука в нових соціально-економічних умовах розвитку України. *Український географічний журнал*. 2011, 1. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/58632/01-Rudenko.pdf?sequence=1>.
2. Наука географія. URL: https://geography.ed-era.com/наука_географія
3. Михайлов В. Блоги географів. – URL: <http://www.geograf.com.ua/blogs/entry/khto-taki-geografi-who-are-the-geographers>
4. Професії, пов'язані з вивченням географії / Освітній портал. URL: <https://chk.dcz.gov.ua/publikaciya/profesiyi-povyazani-z-vyvchennyam-geografiyi>

Summary

Korol O. M. Geography in the Future: the Essence of Short-Term and Long-Term Perspective.

The article reviews geographical directions – future professions for students of geographical specialties. It is important to get rid of a number of stereotypes about the professions of future specialists in the field of geography, which demonstrate a one-sided understanding of society of geography as a science and areas of its application. Today, geography is reaching a new frontier due to the emergence of new trends that allow us to talk about the prospects of the geography of the future and the future in the geography of graduates of geographical specialties. The article attempts to answer the question of where and by whom graduates of geographical specialties can work in the short and long term, and also considers the range of professions related to the study of geography. There is also a brief overview of the training of future geographers at Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, which offers a wide range of knowledge based on the study of basic and elective disciplines related to the main areas, including the relationship not only with nature and society, as well as through the involvement of mathematical methods, GIS technologies and supported by practices. This will allow geographers to compete successfully in the labor market. Current trends presented in the article will help in the near future to change society's attitude to geography, move away from stereotypes and raise geographers to a new promising level of

demand in society. Among them, the withdrawal from the use of «clean» territorial resources and the approach to the protection and management of land, water and territorial resources; expanding the scope of services towards geomarketing for planning and creating new business locations (shops, banks and other infrastructure facilities); digitization of a large number (arrays) of spatial data and geolocation (geoanalysis) and as a result – the need for customization of information.

Keywords: *geographical areas, future profession, students of geographical specialties.*

УДК 378.046-021.64:911]:[911:004.451]

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.6523617>

Бублик А.А., Король О.М.

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ У СТАРШИХ КЛАСАХ

Сьогодення ставить перед багатьма галузями економіки вимоги щодо чіткого переходу до широкого використання геоінформаційних систем (ГІС) для роботи з графічними та тематичними базами даних, що виконує функції моделювання і розрахунку, створення тематичних географічних карт і атласів. Тому шкільна географія не повинна стояти осторонь цих технологій і в старших класах треба вже закладати підґрунтя до вивчення ГІС спрямованого програмного забезпечення. Ресурсами спеціалізованого програмного забезпечення обрані: Google Earth, QGIS, ArcGIS.

Впровадження геоінформаційного програмного забезпечення в освітній процес старшої школи при вивченні географії відкриває нові можливості для більш якісної підготовки школярів з географії. Однак, потрібно більше уваги приділяти формуванню змісту уроків географії та методики подання матеріалу. Слід ознайомлювати школярів з функціональними можливостями і продуктивністю існуючих на світовому ринку ГІС програмних пакетів та відкритими програмними продуктами, що можуть бути рекомендовані для використання в освітньому процесі. Необхідно навчити старшокласників представляти інформаційні дані у цифровому вигляді, опрацьовувати цю інформацію завдяки ГІС-технологіям, що допоможе їм зробити правильний вибір у обранні майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: *ГІС, спеціалізоване програмне забезпечення, уроки географії в старших класах.*

Постановка проблеми. Реалії сьогодення вимагають від багатьох галузей економіки чіткого переходу до широкого використання геоінформаційних систем (ГІС) – системи збору, зберігання, аналізу та графічної візуалізації географічних даних і пов'язаної з ними інформації. Це автоматизована система для роботи з графічними та тематичними базами даних, що виконує функції моделювання і розрахунку, створення тематичних географічних карт і атласів. Вона використовується в наукових та практичних цілях, таких як міське й регіональ-

© Бублик А.А., Король О.М., 2022.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License

Article Info: Received: March 20, 2022;

Final revision: April 08, 2022; Accepted: April 15, 2022.